

18 Presentasjon av eksempler

Linda Jolly

Det er etter hvert mange gårder og skoler som har lang erfaring i gård-/skolesamarbeid. Vi har forsøkt å velge ut 3 gårder som representerer arbeid med forskjellige alderstrinn, med forskjellige pedagogiske tilbud og forskjellige økonomiske løsninger. Mens økonomien til disse prosjektene ble behandlet i kapittel 17, vil vi her gi et bilde av hvordan prosjektene har blitt utviklet og hvordan de ser ut i dag. Gjennom intervjuer med både bonden og deres samarbeidspartnere i skolene håper vi at de konkrete eksemplene kan være en hjelp for andre som overveier lignende tiltak. Intervjuene ble gjennomført i 2004. En kort og skjematisk beskrivelse av gården presenteres før intervjuene.

Portrett av Hegli gård

Foto: Linda Jolly

Beliggenhet: I Nannestad kommune (like ved Gardermoen). Gården ligger to kilometer fra Nannestad sentrum hvor skolen også ligger. Den ligger i et området som er forbeholdt landbruk, omkranset av gårder i drift. Dette er gammelt ravinelandskap med leirjord.

Driftstype: På Hegli er det økologisk melkeproduksjon med tilhørende kjøtt. 140 mål fulldyrket, 30 mål som beites, 30 mål hagaskog/løvskog.

Dyr på gården: Melkekvote på 15 årskyr med påsett (64.000 liter). Kyrne bedekkes med oxen. Gjess, høns (30), gårdskatter og en Newfoundlander hund. Gammelhesten ga seg i 2005 og det letes etter etterfølgeren. Planer om å skaffe gris.

Driftsbygning: Bygningene ligger rundt et gammel firkant tun. Våningshuset er en midtkammerbygning fra slutten av 1700 tallet. Mot nord er et bryggerhus, lokalt kalt "struss". Det er dette hus som er base for elevene. Vest for strusset ligger stabburet, deretter følger nye løsdriftsfjøset. Syd for dette huset ligger gamle fjøset som er bygget inntil den gamle låven i vinkel. Det gamle fjøset settes nå i stand med tanke på videre utvikling av elevprosjektet.

Produkter: I tillegg til melk og kjøtt, produserer elevene egne grønnsaker og holde høner for sine måltider. Overskudd fra kjøkkenhagen selger elever i en såkalt elevbedrift.

Mennesker på gården: Etter mannens død, driver Sidsel gården alene, med hjelp av avløsere og iblant praktikanter. Hennes mor på 92 år bor på gården og datteren og barnebarn er på vei til å flytte inn i det nye kårbygning (halmhus).

Historikk og fortidsminner: Gården ble ryddet tidlig i yngre jernalder. Hovedbygning har en verneklausul.

Pedagogisk tilknytning: Nannestad ungdomsskole er samarbeidspartner. Skolen benytter gården som pedagogisk arena hele året med unntak av noen få dagers avspasering. Elevene er på gården fra 8:45 til 13:50 hverdag, aldri mindre enn en uke om gangen. Hvert klassetrinn har klassevis en uke på gården hvert år (8, 9. og 10. klasse.) I de øvrige ukene kommer elever som ønsker å få sin undervisning på gården. Da har de med seg ukeplaner og veksler mellom teori og praksis

Pedagogiske særtrekk: Hovedtanken i dette prosjektet er at elevene skal få mulighet til å se sammenhengen i årssyklusen. - så, høste, konservere, lage mat, dele måltiden med hverandre, så å si fra jord til bord. Dette gjelder også saging av trær i skogen til oppvarming og steking av brød i bakerovn, fra ull til strikkplage. Frøsanking (arbeider med hest, med veving osv.) De lange linjene.
Inntekt fra pedagogisk virksomhet (timelønn, driftsmidler, lønnsavtaler, osv.): Full lærerstilling pluss noe til administrasjon.

En 10 års avtale med kommunen gir 25.000 per år til dekning av faktiske utgifter i tilknytning til elevenes opphold på gården. Skolen betaler den maten som må kjøpes inn i tillegg til gårdens produkter.

Støtte underveis: Strusset ble finansiert med 200.000 fra skolesjefens budsjett og 150.000 i investerings tilskudd (SND). Resterende (200.000) ble dekket av privat lån i banken. Bedriftsutviklingsmidler fra Innovasjon Norge for å videreutvikle samarbeid med skolen. (400.000 over 2 år)

Intervju med Sidsel S. Sandberg på Hegli gård i Nannestad – des. 04

Hvordan begynte deres pedagogiske arbeid på gården?

Ja, man får en idé. Jeg underviste ungdomsskoleelever og brakte hele tiden ting med til skolen for at elevene skulle se, for eksempel meitemark, grønne blad og vekster om sommeren og greiner fra trærne om vinteren. Da var det jo en nærliggende tanke å flytte elevene til gården, istedenfor gården til skolen. Jeg hadde hørt om BU - midler som man kunne søke for å utvikle en idé. I 1996 ble søknaden om midler til å til et forprosjekt innvilget. Siden høsten 2002 har jeg hatt 100 % lærerstilling her på gården. 16-18 klasser er her en hel uke hver i året. De øvrige ukene er brukt til elever som har behov for, og ønske om, å være her mer.

Her har jeg en oversiktsside fra søknaden som jeg sendte den gangen. Det nevnes tre viktige grunner for å prøve noe slikt: 1) elevenes mangel på kunnskap om livsgrunnlaget 2) mangel på sammenheng mellom teori og praksis 3) mange elever er passive, uengasjerte og skoletrette.

Hvor mange fra gården er involvert?

Det er jeg - og det var min samboer, Hans Johan som døde for to år siden. Hans engasjement gjorde at prosjektet kom i stand. I dag har jeg en assistent i 89 % stilling og en avløser på 50 %. I blant har jeg stor glede av praktikanter som er her for kortere eller lengre perioder.

Kan du beskrive hvordan en typisk økt på gården foregår?

Elevene samles i "Strusset" kl. 9:00 (Strusset er det lokale navnet på det gamle bryggerhuset som ble fullrestaurert med kjeller til skolens formål). Det er laget te, det ligger et dagsprogram på bordet ved hver kuvert i tillegg til noe de skal lære å kjenne den dagen (for eksempel, blad fra planter, jordtyper osv.). Et tema som har å gjøre med samfunnsfag eller litteratur blir også nevnt eller lest. Så deles elevene opp i 10 grupper av 3 (iblant 2). Lærerne som kjenner klassen har kommet med forslag til inndeling. De går til sine arbeidsoppgaver med eller uten veileder (de mest selvstendige uten, de som må ha hjelp med en av de voksne). Kl. 11:15 er det middag som en gruppe har laget. Matklokken ringer og alle kommer inn. Elevene serverer en to retters middag med hovedsakelig produkter fra gården. Etter middagen blir alle oppgaver og grupper evaluert. Så får de nye oppgaver og arbeider

igjen til kl. 13:40. De kommer inn igjen til saft, loggskrivning (m. værobservasjoner og oppgavene), og en ny runde med evaluering. Kl. 13.50 drar de fra gården. Finnes det en differensiering i opplegget på gården mellom det allmennpedagogiske og det individuelt tilpassete opplegg?

Opplegget på gården med allmennpedagogikk gir oss mulighet til å differensiere opplegget for de ulike gruppene. De meste ressurssterke klarer seg med den skriftlige veiledningen og litt oppfølging av og til, mens andre trenger enklere oppgaver og en veileder ved sin side hele tiden. Vi kaller det siste "skulder-ved-skulder-pedagogikk" Gårdens arena gir rom for avstand mellom gruppene slik at de ikke forstyrrer hverandre.

I arbeidet med elever som har tilpassete opplegg de øvrige ukene, deles elevens økter slik at i løpet av en uke har de minst to økter med teori, to med teori og praksis hvor teori blir knyttet direkte opp til praktiske oppgaver, og resten blir da økter med rent praktisk arbeid. Da er det færre elever, gjerne fra forskjellige klassetrinn, helst ikke mer enn 15 elever.

Kan du gi noen eksempler på de øktene hvor praksis og teori henger umiddelbart sammen?

Ja, for eksempel skal elevene finne ut hvor mange kilo kraftfôr en ku trenger pr. dag. De teller bøtter, veier innholdet (og trekker fra vekten av bøtten), multipliserer og får et døgn forbruk. Eller de finner ut hvor mange kilo fôr finnes på en palle. Men også

matlaging er både teori og praksis. Mange elever har lite forhold til måleenhetene som brukes til matlaging.

Hvilke betydning har måltidene på gården?

Måltidene er et uunnværlig mål for aktivitetene på gården. De arbeider med tanke på at snart ringer matklokken. Det er også en synliggjøring av nytten av arbeidet. Det sosiale fellesskap rundt bordet kan heller ikke vurderes høyt nok. Måltidene er også en belønning – sammen med evalueringen. De fleste synes at maten er god.

Hvordan er lærernes engasjement i prosjektet?

Klassestyrerne kommer med sine klasser og er til stor hjelp ved inndelingen i grupper. De deltar som veiledere i aktiviteter de føler seg mest hjemme i. De fleste uttaler at de har stor nytte av å se elevene fra andre sider, og er positive og ser verdien av prosjektet. Noen reserverer seg og vikarierer for andre som trives ekstra godt på gården.

Hvordan er foreldrenes/besteforeldrenes engasjement i prosjektet?

Besteforeldrene er inviterte til det avsluttende festmåltidet i 10. klasse, en fredag i januar/februar etter en hel uke av forberedelser fra klassens side. De uttrykker takknemlighet over invitasjonen og gleder seg over elevenes innsats og omsorg. Foreldrene til de elevene som har tilpassete opplegg på gården er ofte invitert på fredager. Mange gir uttrykk for at deres barn har veldig glede av dette.

Hva er tankene bak dagens opplegg og oppgaver dere velger?

Personlig er det viktig for meg at elevene får en anelse om hvordan ting henger sammen og en grunnleggende forståelse for matproduksjon i verden. På gården går de fra den ene oppgaven til den neste, for eksempel fra skog til ildsted, fra såing av frø til grønnsaker, fra jord til bord og tilbake igjen, fra gras til melk og kjøtt, fra matrester til egg og gjødsel. Alt dette må man ha innsikt i for å drive en gård.

Har du en formell utdanning som du tror har vært viktig for utvikling av prosjektet?

Ja, jeg er adjunkt med mellomfag i sosialantropologi og etnologi og grunnfag i filosofi. Det gir en litt utsyn i verden. Det er interessant å lese om hvordan barn oppdras til voksne mennesker i ulike kulturer.

Har du møtt problemer ved å få anerkjennelse for real kompetanse og tilsvarende kompensasjon for det pedagogiske arbeidet?

Nei.

Hvilken veiledning og oppfølging har dere hatt underveis?

Jeg hadde prosjektet "Levande Skule" ved Kristina Parow og Linda Jolly i ryggen under utviklingen av tilbudet til skolen. Det var viktig å ha allierte som forsto hva man ville og noen som kunne være med i samtaler med landbrukskontoret, skoleledere, kolleger. Spesielt vil jeg nevne nåværende landbrukssjef Marit Sand på

landbrukskontoret, daværende skolesjef Kjell Hovde og inspektør Mette Kristiansen ved Nannestad ungdomsskole. I den senere tid har jeg også fått mye hjelp av Maria Bjune i Norges Vel.

Ser dere behov for en organisasjon eller veiledningstjeneste som kan yte assistanse til dere eller andre som starter opp?

Ja, det gjør jeg. Jeg tror ikke jeg hadde fått dette til uten Levande Skule. Det var et sterkt medvirkende faktor. Det ga tyngde til søknader og fremstillinger.

Har dere merket ringvirkninger i nærmiljøet, som for eksempel større interesse i gårdsdriften, forespørsel om produkter, osv.?

Det er mange positive tilbakemeldinger, men det er vanskelig å vite om interessen for jordbruk generelt øker; om søkning til landbruks/naturskoler øker, om forståelsen for en rettferdig matproduksjon øker, om forståelsen for kortreist mat øker. Men jeg tror bygda generelt har fått øynene mer opp for disse spørsmålene. Salg av produkter fra egen gård krever nok mer konkret markedsføring i tillegg, noe jeg arbeider med.

Hvordan har samarbeidet med kommunen fungert?

Samarbeidet med kommunen har fungert meget bra, men jeg måtte kjempe lenge for å beholde en assistent. Det fantes stor forståelse og støtte i utgangspunktet. Jeg fikk en 10 års avtale for bruk av gården til skoleformål.

Hvordan har dere markedsført prosjektet?

Det var ikke aktuelt å markedsføre prosjektet siden jeg var ansatt på skolen og bare flyttet arbeidsplassen min til gården.

Ser dere noen mørke skyer i horisonten?

Avtalen med kommunen løper ut i 2007. Jeg blir også eldre. Men jeg arbeider nå med et utviklingsprosjekt der vi blant annet tenker på videre drift og samarbeide med skolen etter 2007. Det er også nødvendig å beholde en veldig dyktig og innarbeidet assistent. Nedskjæringer/nedleggelse pga. kommuneøkonomien er alltid en trussel for prosjektet.

Hva er deres ønsker og drømmer for prosjektet? Er det noe du trenger for å forbedre undervisningen på gården?

Jeg ville gjerne fått til elevbedrifter i tilknytning til gården og gårdsdriften. Vi kunne for eksempel selge et overskudd av elevenes grønnsakproduksjon i lokalsamfunnet for å synliggjøre elevenes innsats. I år har vi levert grønnsaker til en lokal butikk med en plakat om at folk kan forsyne seg mot et lite bidrag til neste års frø. Butikken syntes at dette var bra og elevenes arbeid blir mer synlig.

Jeg arbeider også med et nettsted som kan synliggjøre matproduksjon lokalt, nasjonalt og globalt. Nettstedet håper jeg skal kunne knytte skolen og gården tettere sammen.

Jeg drømmer om et drivhus for å gjøre oppal av planter om våren bedre, og kanskje kunne dyrke egne tomater.

Samarbeid med praktikanter og andre ressurspersoner må også utvikles videre.

Hvis dere skulle gi noen råd; hva er det viktigste for dem som ønsker å starte opp med et prosjekt som dette?

For meg er det viktig å være engasjert i helheten. Å kunne formidle helheten på gården og i matproduksjon i det hele tatt, er svært viktig.

Elevene må være inndelt i små grupper. Ting må legges slik til rette slik at elevene har noe nyttig å gjøre hele tiden. Det må finnes en base for deres opphold. Man må hele tiden tilstrebe at elevene kjenner de er i seriøs arbeidssituasjon, der det kreves et visst tempo og målet er helt klart definert. Med andre ord; at elevene får tilgang til virkeligheten. Samtidig må man streve for at elevene skal oppleve arbeidsfellesskap og arbeidsglede.

Intervju med rektor Rolf Alkvist og inspektør Mette Kristiansen ved Nannestad Ungdomsskole

16.12.04

Hvor lenge har dere samarbeidet med gården?

Samarbeidet begynte i 1997, sammen med innføring av Læreplanverk '97. Fra april det året var et forprosjekt klar.

Hvordan oppsto samarbeidet?

Det var Sidsel Sandbergs idé. Hun hadde studert L'97. Hun så muligheten for at dette kunne bli skolens valg. Vi måtte tenke på nye måter å organisere skole og få inn også periodeundervisning. Skoleåret ble delt i tre og samarbeid med Hegli gikk inn der. Rektoren var imot men det var to i tillegg til Sidsel som gikk sterkt inn for det – Willy Rud og Mette Kristiansen. Det var mulig å integrere mange fag i prosjektet.

I november '97 bevilget kommunestyre 200.000 kr til prosjektet og Sidsel fikk en lånegaranti på 300.000. Det ble laget en bindende avtale med kommunen frem til 2007. Nå må vi begynne å tenke på et ny forprosjekt for å dokumentere det som har skjedd og forberede en ny avtale. Rektoren, Sidsel og trinnledere skal ta fatt på dette arbeidet.

Brukes gården til tilrettelagte opplegg og allmennpedagogiske opplegg?

Ja, den brukes til begge deler. Alle klasser på skolen (5-6 parallell klasser på hvert trinn) har en uke på Hegli hvert år. I tillegg var det mellom 40 og 50 elever i løpet av fjoråret som hadde tilrettelagte opplegg på Hegli. De fleste av disse var på gården mellom 14-21 dager, men noen var der i 8 uker.

Foto: Sidsel S. Sandberg

Hvilke fag er integrert i arbeidet på gården?

Nesten alle fag er integrert i arbeidet på gården. Heimkunnskap, norsk, natur og miljø, kroppsøving historie, matte samfunnsfag –

alle disse fagene er inkludert. Vi må arbeide mer med forberedelse og bearbeidelse av de ukene slik at elevene får enda større faglig utbytte av det.

Legger skolen vekt på målsetningene i den generelle delen av L 97 når det gjelder elevenes arbeid på gården?

Ja, vi legger stor vekt på målene i den generelle delen av L'97. (Nb. Den generelle delen av læreplanen er det samme i "Kunnskapløftet")

Er gården blitt en arena for prosjektarbeid eller elevbedrift?

Ja, begge deler. Det er en elevbedrift i skolehagen. Gjestebudet i 10. klasse hvor besteforeldrene blir invitert er et prosjekt.

Kan lærerne merke noen effekt på elevenes læring? ...på deres sosial omgang med hverandre? ...på deres holdning til skolen og andre aspekter av deres daglig liv?

Vi har laget en undersøkelse for skoleåret 2003-2004 som er svært enkel, men den ga oss en tilbakemelding fra elevene, lærerne og foreldrene. Dette gjelder de elevene som velger å være på Hegli utenom den uken hvor de er sammen med klassen. Det er en form for tilpasset opplæring hvor de har både praktiske og teoretiske økter i løpet av uken.

Elevene svarer selv at de har det bra eller svært bra etter dagene på Hegli (80 %). I tillegg til meget god trivsel sammen med de andre

elevene, mener 80 % at de gjør en god innsats i teoritimene og i det praktiske arbeidet.

Setter lærerne/assistentene selv pris på dagene på gården?

Vi har igjen undersøkelsen fra lærernes bedømmelse av tilpasset opplæring på Hegli. Mens lærerne ser tydelig at elevene trives og at foreldrene er positive, føler de at for- og etterarbeid er ikke god nok og halvparten er bekymret for en nivåsenkning faglig. Likevel svarer de fleste (80 %) at tilbudet på Hegli er en ressurs å ta vare på.

Hvilken respons får skolen fra foreldrene?

Foreldrene tilbakemelding tilpasset opplæring på Hegli er like positiv som den fra deres barn. 90 % av foreldrene til jenter vurderer trivsel som meget positiv og 80 % av foreldrene til guttene sier det samme. Ungene kommer hjem stort sett glad og fornøyd. 15 av 20 mener at dagene på Hegli gjør skolen bedre for deres barn. De var enig om at deres barn opplevd mestring på de dagene og at tilbudet på Hegli var en ressurs som må ta vares på.

Ingen foreldre har hittil stilt krav om av deres barn må få være på Hegli, men når skolen foreslår det er foreldrene som oftest positive. Noen av lærerne derimot er redd at elevene går glipp av noe viktig. Rektoren føyer til at noen elever trenger helt andre innfallsvinkler for å kunne lære.

Inspektøren forteller om noen tidligere runder med spørsmål om hygiene. Når ting gjøres på en helt annen måte enn den elevene er

vant til hjemmefra, for eksempel oppvask for hånd, så må begrunnelsene henger på greip.

Ønsker dere å bygge videre på samarbeidet med gården? Hvilke vyer har dere for samarbeidet? Hvilke hindringer ser dere i forhold til det videre samarbeidet?

Ja, vi ønsker å bygge videre på samarbeidet med gården. Vi ønsker fortsatt at det er skolens valg og at vi har et tilbud til elever som trenger tilpassete opplegg. Men det er mye mer som kan gjøres. I utkastet til den nye læreplan er det 25 % til lokale prosjekter og vi ønsker å bruke Hegli her.

Mette føyer til at det er nødvendig å finne en riktig plattform for samarbeid mellom gården og skolen. Det trenges mer planleggingstid. Hun håper at de kan bruke den nye læreplan som anledningen til å konsolidere arbeidet med Hegli.

Hvordan får skolen til felles planlegging sammen med gården?

Sidsel er med på planleggingsdager. Hun møter også på trinnmøtene. Mette sier at de må ta Sidsel mer inn i foreldremøtene, også i forhold til tilpasset opplæring. Hun håper at Hegli kan programfestes som et punkt på alle trinnmøter. Det at Sidsel driver gården mer eller mindre alene gjør at det er ikke lett å frigjøre henne til så mye planleggingsarbeid.

Er samarbeidet med gården blitt en del av skolens virksomhetsplan?

Ja, det er ingen tvil om det. Hegli er en del av rutinene på skolen. Virksomhetsplanen er for utvikling og her er det også plass til utvikling.

Er det noe dere savner i samarbeidet med gården?

Ja, det måtte være god tid til å kvalitetssikre opplegget gjennom økt samarbeid mellom lærerne og fagene. Vi vil fokusere på dette i fremtiden.

Hvordan finansierer dere bondens godtgjøring?

Sidsels lærerlønn er en del av budsjettet. Skolen får også driftstilskudd som går over skolebudsjettet, men det kommer til noe ekstra for Hegli.

Medfører samarbeidet med gården andre utgifter (ekstra assistenter, skyss m.m.)?

Sidsel har en assistent på gården. Skolen arbeider sammen med Aetat og betaler 20 % av assistentlønnen. Elevene får et varmt måltid på Hegli, noe som skolen betaler en del av, mens en del kommer fra gården.

Hvordan har dere evt. funnet plass til de samlede utgiftene innenfor eksisterende rammer?

Slik som vi allerede snakket om, Sidsel er lærer på skolen. Hvis ikke hun tok imot de elevene med behov for tilpassete opplæring på gården, måtte vi ha gjort noe med dem her. Vi har også brukt

ekstra penger for å lage tilpassete opplegg i andre arenaer. (Skolen har også NUSKOS – Nannestad Kurs og opplæringscenter – med 20 elever på heltid som trenger en annen arena enn klasserommet.) Vi har valgt å satse ressurser på disse tilbudene og det blir klart flere kostnader enn hos de fleste skoler. På Hegli blir det tre voksne (2 lærere + 1 assistent) på en klasse, men det er nødvendig. Mens vi har hovedsakelig gutter i verkstedene ved NUSKOS, er det jentene som trives bedre på Hegli.

Det er politiske vedtak. Kommunen har stått på. Det finnes en politisk vilje til å legge til rette for elevene. Det er mange skolevegrere som vi får til å komme på skolen. Skolen får anerkjennelse for både Hegli og Nuskos. Det er virkelig inkludering som vi oppnår på denne måten. Det som trengs er dokumentering av inkludering gjennom forskjellige læringsarenaer. For skolen ville det bli meget synlig hvis disse tilbudene forsvant.

Hvilken intern prosess har evt. gått forut for dette?

For å få til en langsiktig avtale slik som vi har her som skaper ro og utvikling, må det stå aktive mennesker bak. Vi har en aktiv bonde/lærer, en aktiv undervisningsinspektør og den gangen hadde vi en aktiv skolesjef.

Har du eller andre spilt en nøkkelrolle for å få avtalen på plass?

Mette har spilt en aktiv rolle. Rektoren den gangen spilte på lag, men var ikke så aktiv. Mette ledet plangruppen. Hun kunne drive planleggingsarbeid for Hegli som en del av planleggingen for L'97.

Er skoleledelsen i kommunen positivt innstilt?

Ledelsen har forandret seg siden vi fikk avtalen. Det er ikke lett å vite hvor man har dem nå. Vi står også foran store strukturforandringer. Skolesjefen blir sjef for kultur og oppvekst – en av tre sjefer under fylkessjefen. Det er tusen spørsmål nå. Vi må gjøre noe for å få den interessen vi trenger for prosjektene. Vi vet at økonomien blir bare verre. Nå har vi to år til å bearbeide politikerne i forhold til Hegli.

Har det politiske nivået i kommunen vært forsøkt trukket inn?

Som sagt, det fantes stor enighet og støtte i 1997, men nå gjelder det å få det på dagsorden igjen for å få en ny avtale i havn.

Hvordan har deres evt. innsats eller mangel på innsats innvirket på de økonomiske rammene for avtalen?

Det ville ha vært vanskelig å ta imot elevene uten renoveringen av "Strusset" som avtalen med kommunen gjorde mulig.

Er dere fornøyde med avtalen?

Ja, det er vi.

Portrett av Støre gård

Beliggenhet: Skogn, Levanger Kommune; 1.5 km fra Skogn Barn- og ungdomsskole (skog: 10 km fra skolen).

Driftstype: Melk, kjøtt, korn (havre, erter, rug, bygg), gras (kløver, timotei, svingel, raigras), potet

Jord/skog: 385 da. Fulldyrket: 285 da., beite 100 da., i tillegg til 95 da. Fulldyrket og 100 da. Beite som er leid. Skog: 200 da.

Dyr på gården: 22 melkekyr, 50 ungdyr (kalver, kviger, okser), 3 griser (julegriser).

Driftsbygning: Trønderlån (24 x 6m); Kårstue (21 x 6m); Masstu (og vevsal i 2. etasje) (20 x 5m); Fjøs (33 x 13m); Låve (40 x 6m); Plansilo/tallefjøs (12.5 x 10m).

Produkter: melk, kjøtt, korn, potet, ved.

Mennesker på gården: 2 voksne, 1 student, avløser(e), Leieboere (3 stk).

Historikk og fortidsminner: Gammel busetting (7000 år?); Steinalder busetting; Offergrop; Gravhauger (25 fra før Viking tid); Gammel veitrasé; Hustomter; Brønner; Storfuru; Åkernavn

Pedagogisk tilknytning: Skogn barneskole (206 t/år = 20.8 % stilling) – allmennpedagogikk.
Nesset ungdomsskole (13 % stilling) – tilrettelagte timer i grupper av 4-7.

Pedagogiske særtrekk: Vevstua som er brukt i undervisningen.

Inntekt fra pedagogisk virksomhet: sammenlagt 33.8% stilling;
utleie av masstu/gårdsanlegg: 55.000 kr/år.

Støtte underveis: Investeringslån SND: 222.000; investeringsstøtte
SND 150.000; Etableringsstøtte (prøveproduksjon 1 år) 60.000.

Intervju med Torny Trøite, Støre gård, Nord-Trøndelag

Hoordan begynte deres pedagogisk arbeid på gården?

Det er 4. år nå at vi har hatt et pedagogisk arbeid på gården. Jostein så at kurset ble avertert. Det var så å si identisk med et prosjekt som Jostein hadde søkt støtte til tidligere. Han tok kontakt med læreren Arild Lyngrot ved Skogn barneskolen og Per Aune ved HINT. Vi hadde hatt prosjekter med Arild før. Han var lærer for et av våre barn. Vi dyrket poteter med 4.- 5. klasse for at de skulle kunne tjene penger til leierskole i 6. klasse. Arild er kontaktlæreren fortsatt mellom gården og skolen.

Kan du beskrive hvordan en typisk økt på gården foregår?

Det er ikke lett fordi opplegget er forskjellig avhengig av tema for denne økten. Vi kan for eksempel se på 4. klasse som har en økt med melking. Klassen er delt inn i grupper på 5 elever og de

kommer to dager etter hverandre, enten tidlig på morgenen, kl. 7:00 eller på ettermiddagen, kl. 15:30. Vi er opptatt av at alle skal samles først og at vi skal avslutte med samling, av og til med mat som elevene selv har laget. Men, i dette tilfellet blir elevene kjørt til gården av foreldrene og foreldrene har oppgaven med å lage til et måltid mens elevene er i fjøset.

Det er litt annerledes med ungdomsskoleelever som kommer en dag i uken og arbeider med meg. Det kommer 4 elever og en miljøterapeut. Noen har spesielle behov, mens andre kan for eksempel være usynlige på skolen. Vi bruker mye tid på å lage mat der for eksempel måleenhetene spiller en stor rolle. Ellers gjør vi mye av det samme som vi gjør med elevene på barnetrinnet. Vi bruker bare mer tid. Elevene får lov å være seg selv, får lov å være barn igjen. .

Hva hadde deres utdanning å si for utvikling av prosjektet?

Jeg tror det viktigste er at man kan forholde seg til systemer, være et organisasjonsmenneske. Jostein har historie hovedfag. Jeg har utdanning i kunsthistorie og er utdannet formingslærer. Vi har sett dette som en ekstra bonus. Utdannelsen (dvs. lærerutdanning) har nok gjort kontakten med skolen lettere, både med hensyn til tilsettingsforhold, og for å få lønn etter ansiennitet. Jeg har undervist i skoleverket i mange år, og drar nytte av erfaringene derfra. Vi har full ansiennitet godskrevet. Jeg får betalt det samme som faglærere med erfaring fra næringslivet. Det er lettere når man har det formelle i orden. Det er også en fordel å ha vært bort i undervisning. Man har et blikk for gruppen, men det kunne man også ha fått som 4H leder eller speiderleder. Det viktigste er

erfaring med å organisere. Jostein har vært med i organisasjonsarbeid og politikk, og har hatt nytte av erfaringer og kunnskap han har fått av dette.

Hva slags veiledning og oppfølging har dere hatt underveis?

Vi har ikke fått så mye selv, men vi har vært fødselshjelp for mange. Der er alltid en toveis kommunikasjon. Det er blitt et nettverk av de som arbeider med dette og man kan gå til noen som driver med det sammen. Det er et kreativt miljø. Vi har vært på besøk hos Anne og Leif Grutle. Jeg tror at det vanskeligste for mange er å få kontakt med skolen. Den kontakten har vi hatt gjennom Arild Lyngroth. Når vi har besøk av så mange klasser, er denne kontaktlæreren helt nødvendig for gjennomføringa. Vi har vært to hele tiden som ville dette og vi har ikke barn hjemme.

Har dere merket ringvirkninger i nærmiljøet?

Det har vært mange positive tilbakemeldinger. Foreldrene i 4. klasse er med i fjøset og ordner mat denne dagen. Besteforeldrene er også meget positive.

Hvordan er foreldrenes/besteforeldrenes engasjement i prosjektet?

Foreldrene er trukket lite inn i prosjektet, men i forhold til "vanlige" skoledager, er det nok mange foreldre som er med på skoledagene her på gården. Foreldrene var ellers flinke til å komme med positive synspunkter på GSPR, da hele opplegget av økonomiske grunner var i faresonen. Foreldrene protesterte mot nedleggingen både gjennom foreldremøter, og i leserinnlegg i lokalavisa.

Hvordan er lærernes engasjement?

Det går så bra på gården med elevene at nå er det ikke så mange lærere med. Av og til kommer en lærer, men vanligvis er det en voksen, en assistent, med elevene. Men lærerne er svært positiv til at GSPR fortsetter, selv om det går av den felles timeressursen.

Hvordan har samarbeidet med kommunen fungert?

Dette er ikke blitt nedfelt på kommunalt plan som i Verran Kommune. Vi samarbeider med de enkelte skolene. Det er ikke vanskelig å snakke med kommunen. De stiller opp til møter. Dette betraktes som forebyggende arbeid, men det gjøres ikke noe med det fra sentralt hold. Vi skulle ønske at det på kommunalt nivå kunne komme fram konkret om det tverrfaglige aspektet av GSPR (dvs. kultur, skole, helse). Det mangler ikke på positive ord, men på langsiktig, konkret handling.

Hvordan har dere markedsført prosjektet?

Vi har hatt åpen gård for alle som er interessert. Vi har tatt imot kursdeltagerne på deres første kursdag som avholdes her. Det er en form for markedsføring. Vi betrakter dette som en meningsfull måte å tjene penger på. Jeg ser også hva det betyr for de elevene med tilrettelagte timer.

Hvilken plass har allmennpedagogiske elever og spesialpedagogiske elever i prosjektet?

Det er 20 % allmennpedagogikk og 13 % spesialpedagogikk.

Hva tror dere er det viktigste for elevene?

Det er å gjøre ting, å bli sett, og å få kontakt til dyr. En jente sa, "Det er mye mer morsomt enn jeg trodde, fordi vi fikk lov å gjøre noe."

Hvilken betydning har måltidene på gården?

De har enorm betydning. Måltidene er lykkestunder.

Hva er tankene bak dagens opplegg og oppgaver dere velger?

Utgangspunktet for undervisningsopplegget finnes i lærerplanen. Det er plukket ut tema og arbeidsoppgaver i samsvar med dette. Det er Arild som er ansvarlig for prosjektet ved skolen. Våre personlige motiver har å gjøre med at det er meningsfullt. Vi har erfaring fra egne barn i skolen. Skolen er ikke laget for aktive elever. En av våre trivdes først da han kom til videregående. Det behovet som finnes i dag for å medisinere svært aktive elever viser hvor vanskelig dette er.

Ser dere noen mørke skyer i horisonten?

Ja, økonomien i kommunen, nedskjæringer i skolen. Bedriftsøkonomer styrer. Når det gjelder utdanning kan ikke alt måles i penger.

Hva er deres ønsker og drømmer for prosjektet?

Vi ønsker for skolens vedkommende at det bygges ut mer. Mange skoler har ikke dette tilbudet. Det er viktig at elevene går ut av

klasserommet, at de lærer å se. Også de elevene med tilrettelagte timer har fulgt med i vårens forandringer, lært navn på åkrene, målt veksten og iaktatt nøye hver uke. De laget opprutete ark, førte opp resultatene med høyde, rotlengde osv. Gården og naturen brukes til konkret kunnskap om naturen, for eksempel belgvekster som danner nitrogen, om gjødsling, avling, produkt.

Hvis dere skulle gi noen råd, hva er det viktigste for dem som ønsker å starte opp med et prosjekt som dette?

Det er avgjørende at man er interessert i å arbeide med unger. Du må tåle at ungene kommer inn på din arena. Det er også viktig å få tilrettelagt de fysiske rammene. Elevene har fått en tilhørighet til samlingsrommet og vi trenger ikke å ha dem inn til oss. Elevene føler at "masstu" er deres sted. Det å komme inn rundt et bord, hvor det er fyrt i peisen er av stor betydning.

Det var dessverre ikke mulig å få til et intervju med lederne på de skolene som samarbeider med Støre gård på det tidspunktet intervjuet ble gjennomført.

Portrett av Straumøy gard

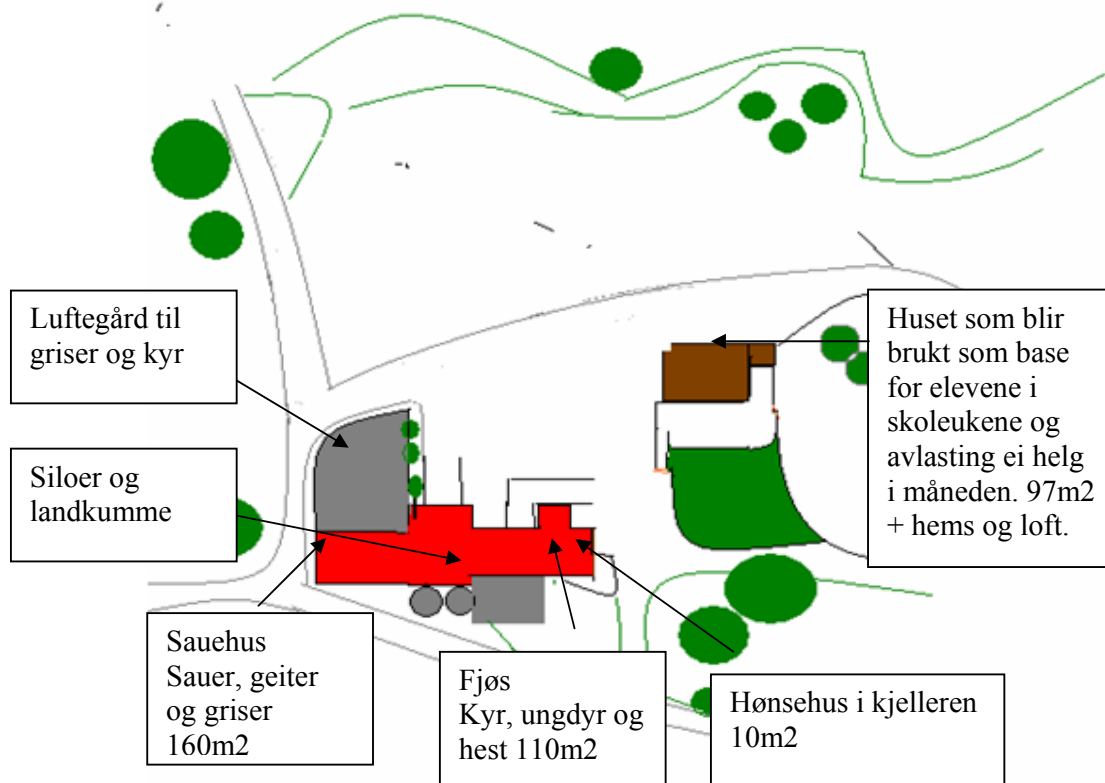
Beliggenhet: 35 km nord for Haugesund i Sveio Kommune, helt sør i Hordaland. Gården ligger ved Førdespollen i sør og mot Bømlafjorden i nord-vest.

Driftstype: Husdyrbruk

Jord/skog: 50 mål innmark, 350 mål skog og lynghei. Vi pakter tre gårdsbruk i tillegg for å få nok beite og grovfor. Alt er godkjent av Debio. Vi har lite åker, men driver litt med urter og grønnsaker for elevene sin del.

Dyr på gården: 7 melkekyr + kalver og ungdyr, ca 70 vinterfora sau, 11 geiter, blant dem 5 geiter som skal ha kje, 2 kashmirbukker og 4 kastrerte bukker som skal bli grillkjøtt til sommeren. 20 høns, 3 purker m/påsett, 1 nordlandshest, 2 kaniner, 2 gjeterhunder. Alt blir drive økologisk med unntak av hønsa. Sauene er på Hardangervidda og geitene kultiverer lyngen på ei øy i Bømlafjorden om sommeren. Om vinteren er de ute om dagen og rydder gjengrodd mark. Grisene hjelper oss å rydde og fornye beiter.

Driftsbygning:

Produkter: Kjøtt og melk. Grønnsaker, urter og melk brukes sammen med elevene.

Mennesker på gården: Anne og Leif, en jordbrukspraktikant i ½ stilling, assistenter som følger elevene fra skolene.

Historikk og fortidsminner: Gården ble kjøpt av far til Leif i 1920-åra. Da hadde en fra Karmøy eid jorda i ca 10 år og bygd det vi i dag kaller Munkejordsbrygga. Gården har vært et kombinasjonsbruk med fiske og jordbruk som næringsvei. Mor til Leif hadde ansvar for den daglige drifta på gården, far hans var på sjøen. Det er ingen fortidsminner på gården som vi vet om.

Pedagogisk tilknytning: Vi har samarbeid med 12 skoler dette året. 10 av skolene er innom gården hver uke, 2 av dem mer sporadisk. Det er 28 elever innom fast hver uke fordelt på tre dager. Sammen med dem kommer det 12 assistenter fordelt på disse dagene. Anne og Leif er med alle dagene. Dette gjelder spesialpedagogiske tiltak. En del torsdager kommer det klasser fra to skoler, 11 dager i løpet av skoleåret. I tillegg har Haugesund kommune avlastning her med to av elevene ei helg i måneden. Det er fire voksne sammen med dem som fordeler seg på to skift. Ferieklubben fra Haugesund har vært her på dagsbesøk om sommeren, og vi har andre mer sporadiske besøk. Vi har 156 besøksdager i året pluss en del mer sporadiske besøk.

Dersom de faste elevene + assistentene som teller 28 + 12 hver uke blir regnet som 40 x antall skoleuker, 38, vil bare det komme opp i 1520 personer. Det samme kan vi gjøre med avlastingen som vil bli 202 personer. I tillegg kommer klassene med ca 890 personer. Med

disse tall er vi over 2.500 personer, der de fleste vil telle med flere ganger.

Pedagogiske særtrekk: Alle er med i arbeidet på gården, noe som gjør at vi har mange arbeidsoppgaver som kan fordeles på mange hender. Det gjør også at gården er tungdrevet, som igjen krever mye når det ikke er elever til stede. Ellers er vi mye i skogen og på sjøen (fiske, skogsarbeid og friluftsliv).

Inntekt fra pedagogisk virksomhet:

Inntekter fra skulane skuleåret 2004-2005 (skal dekke lønn, lån og andre utg):	887.253,-
Inntekter fra avlastning:	5.719,-
Sporadiske klassar, grupper. skuleåret 2004-05:	13.000,-
Sum inntekter i løpet av skuleåret 2004-05:	925.972,-

Støtte underveis:

Etablererstipend ca 95.000,-

I tillegg har vi fått tilskudd, rentefrie lån og tilskudd til renteutg ved investeringer.

Intervju med Anne og Leif Grutle, 12.12.04

Hvordan begynte deres pedagogiske arbeid på gården?

Arbeidet med skolebarn begynte i 1996. Anne var lærer ved Førde skole og det fantes noen elever som ikke fant roen på ungdomstrinnet. En lærer tok elevene med til gården og de fikk til slutt motorsagssertifikat og laget noen benker til en samlingsplass for småskoletrinnet. Det hadde tidligere vært diskusjoner blant kollegene om å bruke gården, slik at klimaet var allerede skapt. Anne hadde også hatt sin egen klasse her til sporadiske økter på gården.

I dag er det 29 elever på gården fast hver uke fordelt på tre dager. En del av disse har assistent med seg fra skolen. Den store jobben for gårdbrukerne er å organisere dagen, elevene og assistentene slik at alle får en opplevelse av å være til nytte.

Anne og Leif hadde også en opplevelse av hva deres egne barn lærte på gården. Særlig Anne som vokste opp i byen merket hva det gjorde med barna. Leif brukte aldri "du må", men "kan du hjelpe meg med...?". Det er naturlig på en gård. Barna trenges. Anne sier, "De blir gagns mennesker."

Hvor mange fra gården er involvert?

Anne og Leif arbeider fullt med prosjektet på gården og har iblant en praktikant. For tiden finnes en jordbrukspraktikant i ½ stilling. Til å begynne med var også Leifs mor med i noen oppgaver.

Kan du beskrive hvordan en typisk økt på gården foregår?

Elevene er med på fjøsstell som det første når de kommer. Deretter er det litt forskjellig. Det kan være rydding av beite, gjerdning, rydding av plantet skog, saging av tømmer, setting av garn på sjøen, oppsyn med geitene ute på en holme både høst og vår. Arbeidsoppgavene blir styrt av årstidene. Det er mye arbeid i skogen om vinteren og mye hagebruk på våren. Elevene tar også været inn til sauene og skriver opp paring, deltar i klipping av sau, klipper også pelsen på kuene, de gjør vedlikeholdsarbeid, for eksempel med å spikre trelemmer til liggeunderlag til sauene og med grusing av veiene. Elevene bygger også på en lavvo, de har ryddet en myr klar til såing av gress, og de har kjørt tømmer til et naust som skal bygges.

Lunsjpause er 10:30 og det er vanligvis ute. Noen av elevene har kokt kakao i skolehuset som vi innviet i fjor høst. Det er ofte steking av pannekaker og vafler ute over bålet. Så arbeider elevene til 12:45 – 13:30 avhengig av når de blir hentet av drosjen.

Finnes det en differensiering i opplegget på gården mellom det allmennpedagogiske og det individuelt tilpassete opplegget?

(Ved Straumøy gard er det grupper av elever med spesielt tilpasset opplegg tre dager i uken. 18 ganger i løpet av dette året kommer klassene til disse elevene på dagsbesøk. Utenom dette er det to skoler som sender klasser som en del av deres allmennpedagogisk tilbud som utgjør 11 dager i tillegg.)

Ja, det er annerledes med klasser enn med de smågruppene som kommer hver uke. Vi prøver å dele klasser inn i mindre grupper,

men vi kjenner ikke elevene så godt. I de smågruppene av elever som kommer en gang i uken kan vi innrette arbeidet individuelt etter vår kjennskap til elevene. For klassene er skogen en grei plass å være. Det er en variasjon av oppgaver og plass til alle. Det er lettere å organisere.

De fleste klasser som kommer til oss, er klassene til de elevene som er her fast. Det er viktig at de er med denne eleven og opplever hva han eller hun kan. Elevene som har en dag i uken på gården gjør deres oppgaver og klassen hjelper til. Da er det ikke så bra å dele dem opp og sende dem forskjellige steder. De kommer også bare en gang i året, og det er viktig med ro over dagen. Dagen må ikke bli for oppsplittet.

Det er vanligvis en sterk opptur for smågruppene og for den enkelte elev når en klasse er på besøk. Man merker at de har fått vist seg frem og at de har vokst med opplevelsen.

Hva har måltidene å si for opplegget på gården?

For det første er maten en avrunding på økten med fjøsstell. For oss er det en anledning til å pleie den enkelte, vi sitter ved den som trenger det. Det er også belønningen etter ferdig arbeid. Det blir en viktig samlingsstund.

Noen ganger blir det laging av mat inne – suppe eller grøt og dekking av bordet. Festmåltider blir laget i desember før jul. Foreldrene blir også bedt til gården og en liten servering på vårparten. Vi har planer om å lage et liten kafétilbud til det eldre i området.

Hvordan er lærernes engasjement i prosjektet?

”Ja, det ville jeg også gjerne ha visst”, svarer Anne. De opplever at noen lærere er flinke til å utnytte det elevene gjør på gården, andre ikke. Noen av elevene har med seg bilder og tekster som de har laget på skolen ut i fra det de gjorde på gården. Lærerne får en plan og et referat fra hver dag på gården. Anne legger bilder ved, og PPT er vel fornøyd med gårdens tilbakemelding.

Det er sjelden at lærerne er med de små gruppene. De kommer bare når hele klassen er med. Ellers er det assistenter med de fleste elever og de gir tilbakemelding. (NB. I år er det 13 assistenter med elevene i løpet av uken.) Assistentene sikrer kontakten til skolen. Når flere elever kommer fra en skole, må skolen sende bare en assistent for at det ikke skal bli for mange voksne.

Hvordan er foreldrenes/besteforeldrenes engasjement i prosjektet?

For det første, ville ikke dette ha blitt til uten foreldrenes engasjement. Noen har stått på for å få det til. Foreldrene og besteforeldrene kommer iblant på besøk, men i hverdagen er det ikke så mye kontakt. Det har kommet spørsmål fra foreldrene om elevene kan gå inn og skrive midt på dagen. Anne svarte, ”Nei, dette skal være en praktisk dag for elevene”. (PPT kom også med forslaget om en datamaskin til elevene på gården, men de har takket nei.)

Hva er tankene bak dagens opplegg og oppgaver dere velger?

Vi ønsker å gi elevene selvtillit, omsorg og mestringsopplevelser på gården. Vi ønsker at de er i godt humør når de går herifra, og at de har opplevd en god relasjon til de voksne. De lærer også å ta ansvar. Gruppen som vi nå har på onsdagene kunne ha tatt hele fjøsstellet alene. Dette gir dem tro på seg selv. Ellers legger vi vekt på at de får med seg sammenhenger og helheter. Ting som kan følges fra grunnen av, for eksempel fra jord til bord, fra tre til materialer, fra frø til grønnsaker og blomster, fra tyri til tjære, fra paring til lamming, osv. Vi tar utgangspunktet i det gården har å tilby og det gården behøver, og forsøker å finne virkelige oppgaver, ikke oppkonstruerte ting å gjøre.

Har dere formelle utdannelser som dere tror har vært viktig for utvikling av prosjektet?

Anne har lærerutdanning og har arbeidet som lærer i mange år før prosjektet startet. Hun har også tatt sosialpedagogikk og kursene som kom under prosjektet "Levande Skule", bl.a. om planlegging og drift av skolehager.

Har dere møtt problemer med å få anerkjennelse for real kompetanse og tilsvarende kompensasjon for det pedagogiske arbeidet?

Leif har møtt dette som et problem. I det første året fikk han en blomst fra skolen. I det andre året fikk han assistentlønn. Etter krav om bedre betaling i det tredje året flyttet skolen tilbudet til en annen gård. Leif og Anne ble selvstendig næringsdrivende med eget firma for prosjektet etter dette. Det ble mange diskusjoner og mye å

overveie, men tilslutt fant de dette som den eneste løsningen. Skolene kjøper tjenestene fra gården.

Hvilke veiledning og oppfølging har dere hatt underveis?

Vi var en av eksempelgårdene i "Levande Skule". Det ga prosjektet tyngde, og vi følte vi hadde ryggdekning i startfasen. En fra Landbrukshøyskolen som hadde ansvar for gårdene i LS var med i samtaler med kommunen. Vi har fått økonomisk hjelp gjennom bygdeutviklingsmidler og senere gjennom Innovasjon Norge. Den økonomiske hjelpen har både gått til etablering av prosjektet og til investeringer i hus og fysisk tilrettelegging. Sveio kommune har også støttet oss finansielt, samtidig som flere i kommunen hadde tro på at vi skulle få det til.

Vi gjør også mye veiledning nå (det kom flere telefoner mens intervjueren var på besøk) og får mye tilbake igjen i utveksling.

Ser dere behov for en organisasjon eller veiledningstjeneste som kan yte assistanse til dere eller andre som starter opp?

Ja! Det blir kanskje etter hvert et nettverksarbeid (Inn på Tunet har begynt å bygge et nettverk i Rogaland), men det trengs kvalifisert rådgivning i starten. Prosjektet i Nord Trøndelag har fungert bra. Her finnes noen som har det som oppgave å bidra til at gårdene og skolene finner en form. Men nasjonalt er det nå ingen man kan henvende seg til.

Har dere merket ringvirkninger i nærmiljøet, som for eksempel større interesse for gårdsdriften, forespørsel om produkter, osv.?

Ja, vi har merket en interesse, for eksempel for kjøp av grønnsaker. Flere vet om gården, men vi har foreløpig ikke nok arbeidskraft til videreforedling og en større produksjon. Vi håper at det er noe vi kan få til etter hvert. Det er over 1000 mennesker her på gården i løpet av året. Vi føler at vi gjør en god jobb for jordbruksnæringen. Det skyldes også at vi driver økologisk. Varene blir mer verdsatt. Våre egne unger blir stadig spurt om det er den gården de kommer fra. De får respons fra mange.

Howdan har samarbeidet med kommunen fungert?

For det meste har det fungert meget bra. Det var litt vanskelig i starten, men skolen og skolesjefen var med i samtalene. Jordbruksetaten var positiv fra begynnelsen.

Howdan har dere markedsført prosjektet?

Kanskje den viktigste "markedsføringen" har skjedd via foreldre, og vi har laget en brosjyre. Vi har vært på et kommunestyremøte i forbindelse med den nye lærerplanen, og på et rektormøte der vi informerte om prosjektet. Vi har vært på en del av skolene på planleggingsdager. Skolene fikk tilsendt brosjyren i etterkant av deres forespørsel. PPT har vært meget aktiv i å anbefale oss, og fysioterapeuter vet om tilbudet. Det var mye skriving om prosjektet i avisene i forbindelsen med innvielse av det nye "skolehuset" på gården. Lokal TV var også her. Så har vi åpne dører og folk kommer på besøk.

Ser dere noen mørke skyer i horisonten?

Økonomien er alltid et spørsmålstegn – om skolene får midler nok til å bruke oss. Vi arbeider fra år til år, men skolene vet heller ikke hva de får. Vi har allerede mange forespørsler for neste år. Retten til tilrettelagt undervisning står også mye sterkere i dag enn for noen få år tilbake og behovet blir bare større. Her finnes det mange kvaliteter som det ikke finnes andre steder. Det er stor trivsel blant elevene og det er vårt sikreste kort.

Hva er deres ønsker og drømmer for prosjektet? Er det noe dere trenger for å forbedre undervisningen på gården?

Ja, vi trenger flere timer i døgnet og kloning av Leif! Vi trenger enda et menneske som kan være med. Vi bruker våre egne ungdommer nå, men når de er flyttet vekk, trengs et menneske til. Akkurat nå går det greit! Gården er tungdrevet med mange små oppgaver som må gjøres også når elevene ikke er her. Det må være slik for at elevene har ordentlige arbeidsoppgaver. Derfor trengs det flere hender enn i en vanlig gårdsdrift.

Vi trenger også mer fysisk tilrettelegging, blant annet en snekkerbod, naust, lavvo i skogen slik at vi får flere arenaer.

Hvis dere skulle gi noen råd, hva er det viktigste for dem som ønsker å starte opp med et prosjekt som dette?

Ja, det måtte være å finne en samarbeidspartner, noen som tror på deg. Så må du trives med det. Du må like å ha unger rundt deg og jobbe med praktiske oppgaver. Det krever tålmodighet, ting skjer

over lang tid. Man må ha tanker om hva barna trenger. Det er også viktig å få kompetanse gjennom kurs eller hospitering.

Leif avslutter: "Det å være bonde har fått en annen dimensjon for meg. Dette er blitt viktigere for meg enn å produsere råvarer."

Intervju med en skoleinspektør i Haugesund

Hvor lenge har dere samarbeidet med gården?

Det er tredje eller fjerde år vi har brukt gården som en arena for noen elever.

Hvordan oppsto samarbeidet?

Samarbeidet kom i stand gjennom en mor som hadde hørt om gården og spurte om mulighet for hennes barn. Jeg kjente opplegget og gården og kunne gå god for det med en gang. Jeg hadde ikke selv kommet på muligheten pga. avstanden mellom skolen og gården. Men det viste seg at avstanden hadde ingenting å si når opplegget er godt nok.

*Brukes gården til
- tilrettelagte opplegg?*

- allmennpedagogiske opplegg?

Vi bruker gården til tilrettelagt opplegg for enkelte elever. En elev har to dager i uken, mens fire elever har en dag. De fem klassene som disse elevene går i kommer til gården en dag i løpet av året.

Hvilke fag er integrert i arbeidet på gården?

Noen lærere bruker dagene på gården som utgangspunkt for alt arbeid resten av uken, dvs. de bruker opplevelsene og oppgavene på gården i alle fag. Andre integrerer bare norsk fag. Det er forskjellig fra lærer til lærer.

Legger skolen vekt på målsetningene i den generelle delen av L 97 når det gjelder elevenes arbeid på gården?

Vi legger vekt på både den generelle og den faglige del av lærerplanen. Elevene har en IOP (Individuell opplærings plan) med klare målsetninger. Det viktigste er kanskje mestringsopplevelser de kan få på gården.

Er gården blitt en arena for prosjektarbeid eller elevbedrift?

Nei.

Kan lærerne merke noen effekt på elevenes læring? ... på deres sosiale omgang med hverandre? ... på deres holdning til skolen og andre aspekter av deres daglig liv?

Det er mange god tilbakemeldinger. Det gir elevene motivasjon, og dagene på gården er et avbrekk i en ellers meget teoretisk skoleuke. Alle som har hatt å gjøre med dette, er meget positive. Det er et tiltak som skolen setter inn for å få skoleuken til å gå bedre for noen elever. For mange er gården også en god arena for sosial trenings.

Setter lærerne/assistentene selv pris på dagene på gården?

Ja, assistentene er meget positive. De er hovedsakelig "by" damer, og jeg syns de har vært utrolig positive, trekker på seg arbeidsklær og er ute i alle slags vær. Assistentene blir lei seg når deres elev ikke lenger er med.

Hvilken respons får skolen fra foreldrene?

Foreldrene har også vært meget positive. De ser at barna trives. Det er litt overraskende pga. den lange reisetiden. Foreldrene får også god informasjon om mål og aktiviteter på gården.

Ønsker dere å bygge videre på samarbeidet med gården? Hvilke vyer har dere for samarbeidet? Hvilke hindringer ser dere i forhold til det videre samarbeidet.

Vi er meget fornøyd med samarbeidet på gården. Vi kunne ha tenkt det for flere elever, men det er dyrt i forhold til budsjettene. Det finnes likevel ingen alternativer per i dag. Mange elever som kunne ha hatt godt av det, kommer ikke til. Foreldrene vil at elevene skal fortsette. Skolen strekker seg langt for å få det til.

Hvordan får skolen til felles planlegging sammen med gården?

Det foregår en kommunikasjon mellom de som har det daglige ansvaret og gården. Assistentene reiser ut til gården også en dag ved begynnelsen av skoleåret. Fra gårdens side er en meget skikkelig system med rapporter, bilder og det blir laget en plan for det som gjøres fremover. På gården har de pedagogisk kompetanse og kjenner skolens behov. Det gjør det også enkelt å bruke gården. Hvis ikke den kompetansen var tilstede, måtte det vært en veiledning av en pedagog.

Er samarbeidet med gården blitt en del av skolens virksomhetsplan?

Ja, det er nedfelt i de siste planene. Dette blir ikke drøftet i prinsipp, men i forhold til budsjettet.

Er det noe dere savner i samarbeidet med gården?

Nei, problemstillinger tas opp etter hvert.

Hvordan finansierer dere bondens godtgjøring?

Det finansieres med elevenes tildelte timer pluss en del av rammetimene, på grunnlag av definerte særskilte behov. Disse elevene må også ha assistenttimer ellers i uken, så det strekker ikke til.

Medfører samarbeidet med gården andre utgifter (ekstra assistenter, skyss m.m.)?

Skyss er dekket av fylke for funksjonshemmete elever. Det skjer gjennom et kommunalt kontor som ordner med dette. Cirka

halvparten av assistenttimene går med på gården. Derfor må vi ta av egne rammetimer.

Hvordan har dere evt. funnet plass til de samlede utgiftene innenfor eksisterende rammer?

Det finnes alternative måter til å se ressursbruken på. Disse elever har tildelte T-timer. Vi bruker en del av deres tildeling til dagene på gården. Men i tillegg må vi ta noen av rammetimene som er for all undervisning på skolen. Det finnes ingen pressgruppe på skolen. Det er en fellesforståelse for at det er viktig og nødvendig tiltak. Dette drøftes ikke med alle lærerne.

Hvilken intern prosess har evt. gått forut for dette?

Enten tar ledelsen initiativ, eller foreldrene eller læreren og assistenten. Hvis denne gruppen kommer frem til at gården er et alternativ for eleven, så drøftes dette med PPT. Det er ikke andre interne prosesser. Alle som er i berøring med elevene er enig i tiltakene.

Når det gjelder rammetimer, så ligger dette teknisk hos meg som legger timeplan. Det er opp til oss i ledelsen å finne en måte å få det til.

Har du eller andre spilt en nøkkelrolle for å få avtalen på plass?

Ja, det har jeg gjort. Jeg har kjennskap til opplegget på gården. Skolen har både viljen og evne til å finne økonomiske løsninger.

Er skoleledelsen i kommunen positivt innstilt?

Det finnes nesten ikke skoleledelse i tradisjonell forstand i kommunen nå. Vi har en såkalt tonivås styringsmodell. Vi fikk kanskje hjelp fra kommunen i det første året, så var det skolens eget ansvar.

Får dere noen økonomisk hjelp derifra?

Nei.

Har det politiske nivået i kommunen vært forsøkt trukket inn?

Nei, ikke herifra.

Er dere fornøyde med avtalen? Får bonden nok? Går det greit å forsvare virksomheten i forhold til andre utgifter?

Vi er fornøyd. Skolen føler ikke at gården får for mye, men for skolen er det et økonomisk problem. Hvis det kommer billigere tiltak i nærheten av skolen, så må det drøftes på nytt. Men det må være trygge og kjente tilbud. Det dreier seg om kjøp av tjenester fra et privat tiltak. Når tilrettelagt undervisning står så sentralt i norsk skole, må skolene kunne kjøpe inn tjenester. Likeverdig opplæring betyr ikke at alle skal ha det likt. Tilpasset opplegg forutsetter tilgang til ulike tjenester. Vi må komme vekk fra "stempling" av elever hvis de gjør noe annet. Vi må samtidig maksimalisere mestring, trivsel og læring. I dette tilfelle er det slik at de andre elevene er misunnelig.